

Hiiumaa merega seotud aktiivturismi uuring 2011-2013 rõhuasetusega sukeldusmaturismil

Kärdla 2013

SISUKORD

SISUKORD	2
KOKKUVÕTE.....	3
1. HIIUMAA MEREKA SEOTUD AKTIIVTURISMI HETKEOLUKORRA VÕIMALUSTE KAARDISTAMINE.....	4
1.1. Arvamused otseselt või kaudselt Hiiumaa aktiivturismiga seotud inimestelt	4
2. SUKELDUSMISTURISMI VÕIMALUSTE KAARDISTAMINE HIIUMAAL JA HIIUMAA ÜMBRUSES	7
2.1. Vrakkide külastamine koos veealuse pildistamise ja filmimisega, sh lühifilmide valmimine.	7
2.2. Vrakkide ajaloo uurimine ja lühikirjelduste koostamine.....	8
2.3. Hobisukeldujate küsitlus.....	8
Lisa 1 Vrakid Hiiumaa rannikumeres	

Hiiumaa merega seotud aktiivturismi uuring 2011 - 2013 rõhuasetusega sukeldumisturismil

KOKKUVÕTE

Hiiumaa üks suurimaid rikkusi on meri tema ümber. Paraku peavad kohalikud merd iseenesestmõistetavaks ning sellest tulenevalt ei osata merd ja sellega seonduvaid turismivõimalusi piisavalt hästi turundada. Meid ümbritsev meri sisaldab endas meeletult palju ajalugu, samas ka looduse poolt antud ilu. Ajalugu erinevates sõdades ja muul ajal uppunud laevavrakkide näol on kahjuks ajas kaduv väärtus, kuna merevesi lagundab pidevalt metalli. Seetõttu on hädavajalik praegu eksisteerivat jäädvustada ning olemasolevaid võimalusi ka turistile turundada.

Projekti eesmärk. MTÜ Ajalooliste Võtete poolt elluviidud projekti eesmärgiks oli viia läbi uuring ja kaardistada Hiiumaa merega seotud aktiivturismi praegused võimalused, keskendudes eelkõige sukeldumisturismile. Samuti oli eesmärgiks pildistada üles 10 kõige paremini säilinud, visuaalselt atraktiivsemat ja ajalooliselt huvitavamalt vrakki ning koostada nende kohta kirjeldavad tekstid, mida kõike oleks võimalik hiljem kasutada Hiiumaa mereturismi, esmajoonelise sukeldumisturismi, edendamiseks.

Projekti laiem eesmärk on talletada mereajaloo seisukohalt olulised objektid digitaalsete fotode ja kirjete näol, aidata kaasa Hiiumaa mereturismi arengule, kohalike ressursside efektiivsemale kasutusele, kohaliku elukeskkonna parandamisele ning paremate eelduste loomisele uute teenuste juurutamiseks. Kuna sukeldumise ja mereturismiga tegelevad enamasti noored, võib eeldada, et sukeldumisturismi ja sellega seotud teenuste arenemine Hiiumaal toob saarele ka rohkem noori.

Projekti tegevused. Projekti käigus viidi läbi uuring, mis koosnes alljärgnevatest etappidest:

1. Hiiumaa merega seotud aktiivturismi võimaluste hetkeolukorra kaardistamine
 - 1.1. Arvamuste kogumine otseselt või kaudselt Hiiumaa aktiivturismiga seotud inimestelt
2. Sukeldumisturismi võimaluste kaardistamine Hiiumaal ja Hiiumaa ümbruses
 - 2.1. Vrakkide külastamine koos veealuse pildistamise ja filmimisega, sh lühifilmide valmimine
 - 2.2. Fotode selekteerimine ja ettevalmistamine trükkimiseks
 - 2.3. Vrakkide kirjelduste koostamine
 - 2.4. Küsitluse läbiviimine hobisukeldujatele
3. Andmete koondamine, kokkuvõtete tegemine, uuringutulemuste vormistamine.

Pärast projekti lõppu talletatakse fotod ajaloolise väärtusega laevavrakkidest MTÜ Ajaloolised Võtted ja Hiiumaa Mereajalooseltsi arhiivides. Uuringu materjalid ja fotod on MTÜ Ajaloolised Võtted loal kättesaadavad Hiiumaa turismi arendamisega, merekultuuri ja mereajalooga tegelevatel organisatsioonidele. Uuringu tulemused on avaldatud veebilehel www.ajaloolisedvotted.ee. Turismiarendajate huvi ja rahaliste võimaluste korral saab uuringuga seotud materjale avaldada erinevates Hiiumaad tutvustavates turismimaterjalides.

1. HIIUMAA MEREKA SEOTUD AKTIIVTURISMI HETKEOLUKORRA VÕIMALUSTE KAARDISTAMINE

Käesolevas projektis võeti Hiiumaa merega seotud aktiivturismi võimaluste hetkeolukorra kaardistamise aluseks erinevates valdkondades tegijate arvamused. Meetodina kasutati nii küsitlust kui intervjuud.

1.1. Arvamused otseselt või kaudselt Hiiumaa aktiivturismiga seotud inimestelt

Uuringu sihtgrupis olid Hiiumaa suuremate sadamate kaptenid, ekstreemspordiharrastajad ja organisatsioonid, turismiettevõtted ja Hiiumaa Turismiliidu esindajad. Välja saadeti 23 ankeeti. Kokku andis vastuse 9 inimest kuuest erinevast organisatsioonist. Kolme inimesega viidi läbi intervjuu, ülejäänud vastasid küsimustele kirjalikult.

Merega seotud aktiivturismi hetkeolukorra plussidena mainiti sageli looduslikke soodsaid tingimusi. Väike saar, kus saab tegeleda mitme erineva harrastusega (nt merega seotud ekstreemspord, hobikalastamine, loodusmatkad, jahtide rentimine, paatide ehitus, purjetamine, jms), vahemaad ei ole pikad nii saare sees kui väljaspool saart (nt Hiiumaalt Kuressaarde on mööda merd pikem maa kui Hiiumaalt Hankosse). Lisaks on olemas kohalikud aktivistid, mitmel alal tegutsevad kohalikud seltsid ja huvilised mandrilt. Hiiumaal on veel palju asju tegemata ja nii on iga väiksema edusamm kohe näha. Plussiks on sadamate arendamine ja järjest enam on uuritud ka laatrikohtade seisukorda.

Väljavõtteid vastustest:

„Hiiumaa on nagu aarete kaart – sa ei või iial teada, mida kuskilt leiad, isegi kohalikud ei tea,“ ütles Merike Randma MTÜ Hiiumaa Turismiliidust.

Merega seotud aktiivturismi hetkeolukorra miinusena toodi välja, et mereline aktiivturism eksisteerib, kuid on isarenev, kaootiline ja puuduliku suhtlusringiga, seda nii otseselt aktiivturismi viljelejate vahel kui erinevate tugistruktuuride vahel (nt omavalitsused, tervishoiusüsteem, vabatahtlik merepääste, piirivalve, maavalitsus, sadamad, toitlustus- ja meelelahutusasutused, majutusettevõtted jne). Lisaks toodi välja, et aktiivturismi arengut võib pärssida ka osade tegijate ükskõiksus või teadmatuse, et teenused tuleb paremini potentsiaalsetele huvilistele nähtavaks ja kättesaadavaks teha. Levinud on müüt, et mereturism on kallis ja luksuskaup. Kohalikud aktivistid on hõivatud oma põhitööga ja nii ei suudeta hooajalisi huvilisi teenindada või seltsitegevust aktiivsena hoida.

Väljavõtteid vastustest:

„Kogu saart hõlmav tervikinfor on puudulik. On olemas mõned teenuse pakkujad, kes ennast ja enda teenuseid erinevates kohtades reklaaminud, turundanud. Palju infot liigub nõ. suust – suhu ja mis kahjuks välituristini seetõttu ei jõua,“ tõdes O Ring DDC juhatuses esimees Martin Kagadze.

„Väikelaevaomanike, surfarite, hobikalurite, hobisukeldujate, kajakimatkaajate, loodusvaatlejate, mereuurijate, fotograafiahuviliste, laevaehitajate jm. merenautijate vahel puudub süsteemne sidepidamine. Seetõttu jääb juhuslikuks ja puudulikuks oma tegevuse ja võimaluste tutvustamine, sündmuste või saavutuste arhiveerimine ning kogu merelise tegevuse propageerimine;“ kinnitas O Ring DDC juhatuses liige Andrus Ilumets.

„Müüt on see, et Hiiumaa on mandri inimestele paatide hoiustamiseks liiga kaugel. Kui kõik on korras, siis peaks paadiomanik vaid paar korda talve jooksul oma alust külastama,“ kinnitas paadiehitaja ja purjetaja Marek Rätsep.

„Rohukülas, Heltermaal ja Sõrul olen püüdnud ajalugu tasapisi eksponeerida. Sviby ootab täna sadamahoone valmimist ja siis kohe saab ka seal olema ajaloo nurgake. Kärddla sadamas saaks eksponeerida Hiiula vööri, mis tuleks kaldale sikutada. See on ülejäänud kere küljest lahti. Wetmen sai oma pargase sisse sealt augu. Ainult kõik see maksab. Suvel ei olnud selleks huvi ja ilmselt raha. Nüüd on Wetmen läinud. Süvenduskaravani kolimine on alati suht kallis lõbu. Ehk kui on töö mis kestab 2 - 3 päeva siis karavani formeerimine ja ära formeerimine on tihti pool hinnast,“ kinnitas Heltermaa sadamakapten Riho Sõrmus.

„Aktiivturismi valdkonnas tegutsejad peaksid tegema omavahel rohkem koostööd ja endast rohkem teada andma ka väljapoole. Hiiumaa Turismiliitu kuulub selle aasta detsembrikuu seisuga 49 liiget ja nende hulgas otseselt merega seotud aktiivturismi tegijaid ei ole. Enamus on majutus- ja toitlustusettevõtted. Meil on sümboolne liikmemaks. Vastavalt firma suurusele aastas 20 – 100 eurot ja me pakume oma liikmetele tasuta nõustamist, kuidas enda tegevust paremini turundada,“ rääkis Merike Randma.

Merega seotud aktiivturismi tulevik Hiiumaal sõltub vastajate hinnangul paljuski kohalike tegijate suhtumisest ja prioriteetidest, omavahelise suhtluse ja koostöö parandamisest erinevate huvigruppide vahel ning paremast turundamisest. Kohaliku omavalituse panus turismi võiks olla suurem, sealt edasi on suurem huvi ka eraettevõtjatel. Arengule aitab kaasa sadamate kaasajastamine, paremate tingimuste loomine paatide hoiustamiseks ja hooldamiseks sadamate juures. Kaardistamist vajavad erinevate harrastustega tegelemise võimalused nii merel kui selle vahetus ümbruses. Tähelepanu alt ei tohiks välja jääda ka need, kes nõ maalt mere äärde tulevad (nt matkautodega sõitjad – ujuvaluste rentijad, pinkniku pidajad, mereääres jalutajad).

Väljavõtteid vastustest:

„Merega seotud aktiivturism võiks perspektiivis olla laiendatud koostöö, või klasteri moodustamine, et ühiselt arendada valdkonda. Üksinda on kitsal turul jätkusuutlikkuse tagamine keeruline, progress välistatud,“ tõdes Martin Kagadze

„Hiiumaa merelise aktiivturismi areng järgmisel 10 aastal võiks olla VÕIMAS. See sõltub suuresti sellest, kas hiidlased ise pööravad näo mere poole, mõtestavad mere igavikulist lähedust ja võimalusi, mida meri pakub suhtlemiseks teiste inimestega, ka nn. turistidega. Usun, et juba uuenenud mereväravatele lisandub veel sadamaid ja asjaga seotud ametnike merelembus lubab hiidlastel meretaristuid edasi arendada,“ loodab Andrus Ilumets

„Loodan, et uued valminud ja rekonstrueeritud sadamad ja nende arendajad suunavad oma jõu just huvitavate teenuste arendamisele,“ ütles Lehtma sadamakapten Aivo Pere

„Hiiumaa on koht, kus elavad oskajad inimesed. Merega sinaks olemine võtab aega. Ajalooliselt on meri olnud hiidlastele loomulik keskkond – transpordikanal, andnud toidupoolist ja pakkunud võimalusi vaba aja veetmiseks. Selleks, et järgmine põlvkond oleks haritum ja kardaks merd vähem, on vaja juba noorelt mereharidusse panustada“ ütles Marek Rätsep.

„Uusi turunduskanaleid on vaja leida. Kõik ei käi ainult läbi messide. Väärtnuslik info tuleb harrastajatelt endilt. Tuleb läbi mõelda, kuidas korraldada tagasiside,“ ütles SA Kärddla Sadama juht Hillar Kukk

Toodi välja palju uuenduslikke ideid alates teenuste paremast turundamisest kuni uute algatusteni välja. Näiteks virtuaalne Hiiumaa kaart, kus on erinevate sümbolitega märgitud ära kõik merega seotud aktiivturismi võimalused (nt kanuude rentimine; jahisõidud ja linnuvaatlus; loodusmatkad merel; kust leiab kohalikke kalamehi, kellega koos minna trollima, võrke merre laskma või spinninguga kalale; sukeldumiseks soodsad paigad; surfarite meeliskohad; metsikumad rannad; parimad rannad lastega peredele jms), lühifilm Hiiumaa merega seotud tegevuste propageerimiseks, merega seotud ajaloolised väljapanekud, kampaania „Rahvas merele”, tsiklimeeste kalalaulupidu, luksuslaevade ehitamine Hiiumaal, merepääste õppused kohalikule elanikkonnale, merehariduse viljelemine koolides aga ka hooajavälised tegevused, mis on merega seotud (nt uiskudega ja suuskadega merele).

Väljavõtteid vastustest:

„Miks ei võiks Hiiumaad propageerida vägevate tuultega surfiparadiisina kui ka tüünevaelise sukeldumiskohana. Miks ei võiks tsiklimehed alustada oma hooaega kalalaulupeoga. Aktiivturismi klaster võiks ühiselt teha ca 25 – 35 minutilise filmi Hiiumaa merega seotud tegevuste propageerimiseks,“ jagas ideid Andrus Ilumets.

„Kärdla sadama juurde on planeeritud laste mänguväljak, piknikukohad ja kaldaala surfaritele. Treilerpaatide omanikele on tasuta kasutamiseks slipp paatide veeskamiseks. Kohalikud omavalitsused saavad luua soodsad tingimused, kuid teenuse pakkumisega ja varustuse rentimisega peaksid tegelema eraettevõtjad. Sadamad peavad tegema omavahel koostööd, sest sihtpunkti jõudmiseks külastatakse päevateekonna lühendamiseks erinevaid sadamaid. Ainult sadamate võrgustiku olemasolu tagab edu igale sadamale eraldi. Olulised on ka lisategevused ja -võimalused, mida sadamad pakuvad (nt söök, majutus, meelelahutus, mereandide müük,“ kirjeldas Hillar Kukk.

„Suvel võiksid mitu seltskonda seljad kokku panna ja korraldada kampaania – Rahvas Merele. Selle raames saaksid kõik huvilised valida tasuta erinevate tegevuste vahel. Näiteks 2 – 4 tunnine paadimatk, sukeldumise põhitõed või surfamise proovimine. Nii on võimalik valdkonnal saada suuremat avalikkuse tähelepanu, viia kokku huvilised ja teenuse pakkujad. Inimesed saavad teadlikumaks ja mõnel tekib süvendatud huvi ühe või teise ala vastu,“ arvas Marek Rätsep.

„Kindlasti peaks hiidlased ise tõsiselt mõtlema teemale talv ja meri. Olen ise aastaid aktiivselt nii uiskudel kui suuskadel merel sportinud ja matkanud. Arvan, et see on üks võimalustest turismi elavdamiseks nn vaikselt perioodil. Täna tegelevad sellega mingil määral mandrilt pärit firmad, nagu ka suviste kanuu- ja kajakimatcade korraldamisega, ega sellest Hiiumaale palju raha maha ei jää,“ tõdes Aivo Pere

2. SUKELDUSMISTURISMI VÕIMALUSTE KAARDISTAMINE HIUMAAL JA HIUMAA ÜMBRUSES

Sukeldumisturismi võimaluste kaardistamiseks Hiiumaal ja Hiiumaa ümbruses viidi käesolevas projektis läbi mitmeid erinevaid tegevusi:

- vrakkide külastamine koos veealuse pildistamise ja filmimisega, sh lühifilmide valmimine;
- vrakkide ajaloo uurimine ja lühikirjelduste koostamine (vt Lisa 1. Vrakid Hiiumaa rannikumeres);
- hobisukeldujatele küsitlus.

2.1. Vrakide külastamine koos veealuse pildistamise ja filmimisega, sh lühifilmide valmimine.

Väljasõidud vrakkidele sukeldumisteks toimusid 2011-2013 suvekuudel ja olid jagatud viite etappi. Iga etapp kestis 4 päeva ja igal päeval tehti 2 sukeldumist. Kokku toimus 20 väljasõitu, mille raamest teostati 40 sukeldumist, mille ajaline mõõde sukelduja kohta kokku kujunes 10h. Sukeldumistel osales keskmiselt 8 kogenud sukeldujat. Väljasõidud toimusid peamiselt Roograhu sadamast, Hiessarest, ühel korral ka Mägipelt. Kokku külastati 10 vrakki.

Pildistatud vrakkidest kõige suuremaks ja kõitvaimaks vrakiks osutus Apollo madalikul paiknev transpordilaev Liisa, mis oma sügavuse (33m) tõttu on väga hästi säilinud ja vaadeldav. Samuti on sellises sügavuses tänu madalale temperatuurile reeglina hea nähtavus.

Suurimaks takistuseks olid alati prognoosimatud ilmastikuolud, mille järgi tuli teha kolme suve vältel kogu väljasõitude logistika. Suureks katsumuseks kujunes meeskonna kokkusaamine, kuna tegemist oli valdavalt väljaspool Hiiumaad elavate sukeldujatega. Kõiki väljasõite ja logistikat koordineeris Hiiumaal elav raudlaeva kapten Martin Kagadze, kes oli kogu projekti peamine eestvedaja.

„Tehniliselt, vastavalt ilma prognoosile kooskõlastati eelnevalt, reeglina neljapäeviti algav ekspeditsioon vrakkidele sukeldumiseks. Sellest tulenevalt pidid kõik osalised saabuma hiljemalt kolmapäeva õhtuks Hiiumale, et alustada neljapäeva hommikul 08.00 väljasõiduga. Varuti proviant ja oldi merel ca. 8h, õnneks ei sundinud kordagi ilmastik väljasõite poole pealt katkestama. Külastati peamiselt Lainemadala vrakke (6 tk), Apollo madala ühte vrakki, Tareste lahes kahte vrakki ja Mägipel ühte vrakki. Päev lõppes kogutud info (pildid, videomaterjal, visandid) selekteerimise, skaneerimise, kopeerimise ja talletamisega infokandjatele, samuti varustuse ettevalmistamisega järgmiseks päevaks. Tööprotsess sukeldudes oli korraldatud selliselt, et moodustati 3 paari +1 kaamerga sukelduja, laeva jäi turvama 1 inimene. 6 inimest tegelesid vraki mõõdistamise ja visandite joonistamisega, 1 inimene pildistas ja filmis kogu vraki ülesse. Keskmiselt kestis 1 vee all olek 45 minutit, sügavamal vastavalt 30 min,“ kirjeldas ekspeditsioonide juht Martin Kagadze üksikasju.

Lühifilmid „Liisa” ja „Väinamere pärand” toodeti osaliselt selle projekti käigus ja osaliselt materjalidest, mis oli kogutud 2011 ja 2012 aasta materjalidest. Lühifilmide koostamise idee tekkis sellest, et atraktiivsemal moel avalikkusele tutvustada veealust ilu ja sõjaajaloo jälgi Hiiumaa rannikumeres. Teisalt aitavad lühifilmid illustreerida neid objekte, mida on kirjeldatud käesoleva projekti vrakkide ajaloo osas. Filmivõtetel osalesid nii kohalikud kui mandri sukeldujad. Filmi tehnilise poole teostas Häänkülmkapp OÜ. Lühifilm vrakist Liisa on kestvusega 20 minutit ja mitut vrakki tutvustav lühifilm „Väinamere pärand” kestab 17 minutit. Lühifilmid on kättesaadavad veebilehel <http://www.ajaloolisedvotted.ee/vrakid>

2.2. Vrakide ajaloo uurimine ja lühikirjelduste koostamine

Kokku on käesoleva projekti lisas nr.1 kirjeldatud kümnet objekti: Krimulda, Miintraaler nr. 1 (Linnea), Hüdrograafialaev Vest, Ilja Muromets, Miintraaler T – 208 Škiv, Ujuvdokk, Liisa, Hiiula, Eevi, Astrahan Mägipe rannas. Iga vraki puhul on välja toodud järgmised andmed: viimane nimi, varasem nimi, ehitamisaasta, *Gross tonnage* ehk registrimass, materjal, otstarve, uppumise aasta ja põhjus, muinsuskaitse andmed vraki kohta ning vraki asukoha koordinaadid. Kõikide vrakkide detailsemate kirjelduste juures on ära toodud allikad-viited ning illustreerivad veealused pildid ja/või vraki joonised.

2.3. Hobisukeldujate küsitlus

Uuringu käigus küsitleti nelja hobisukeldujat. Kõikidel paluti anda hinnang Hiiumaa merega seotud aktiivturismi praegusele olukorrale ja kirjeldada aktiivturismi perspektiivi järgmiseks kümneks aastaks, eraldi paluti hinnata sukeldumisturismi tulevikku Hiiumaal.

Sukeldumisturismi praeguse olukorra plussidena toodi välja rikkalik rannikumeri koos veealuste vaatamisväarsustega. Hobisukeldumiseks mõistlikud sügavused, lähestikku asuvad vrakid ja enamasti piisav nähtavus.

Väljavõtteid vastustest:

„Hiiumaa rannikumeres on palju põnevat – on asju mida on uuritud, on asju mida teatakse, kuid ei ole veel jõutud teha, on asju, mille kohta on ainult mingi lugu ja on asju mida ei teatagi. Minu info tugineb paljuski Meremuuseumi infole, vanade meeste lugudele, süvenduskaravanide meeste infole ja profituukrite infole ja enda kogemustele/avastustele jälgede ajamisel,“ ütles Riho Sõrmus.

Sukeldujad on olemas, meri on olemas ja meres asuvad vaatamisväarsused on olemas. Meri on madal, ilmastik muutlik kuid piisavalt täpselt prognoositav. Veealune nähtavus muutlik, tavaliselt 3-8 m või halvem, talvel-kevadeparem. Lisaks mõistlikus sügavuses ja lähestikku asuvatele hästi säilinud vrakkidele on võimalik uudistada põhjastruktuuri, astanguid, veetaimi, kalu ja kohata ka suuremaid vee-elukaid - hülgeid. Rannikumeres on jääaja poolt maha jäetud graniitkivivalle ja meile iseloomuliku paekivi astanguid. On tugeva hoovusega kohti”, kirjeldas praeguseid sukeldumisvõimalusi Andrus Ilumets.

Hiiumaa sukeldumisturismi arengule on viimased kümmekond aastat panustanud kohalik sukeldumisklubi O Ring Dageida Divers Club (DDC), mis loodi 2004 aastal Hiiumaa hobisukeldujatest sõpruskonna poolt. Koos on korraldatud sukeldumisi nii Hiiumaa rannikumeres kui välisriikides, mitmed korrad on toodud saareelanikele nõ koju kätte sukeldumise baaskursused ja korraldatud avalikel üritustel introsukeldumisi. Lisaks on toimunud klubi hooaja ava- ja lõpuüritusi ning mõõtu võetud mandri sõprusklubi liikmetega Hiiumaal toimunud spordipäevadel. Klubil on sidemed sukeldujatega Eestist ja ka välisriikidest. Koostööd on tehtud Meremuuseumiga ja Muinsuskaitseametiga. Klubiruumid asuvad ajaloolises Suuresadama Aidas.

Väljavõtteid vastustest:

„Klubile kuuluval kinnistul on paadielling, milles hetkel ehitatakse puidust halulaeva, kuhu on plaanis rajada veel puhkeruumid. Klubiliikmetel on kahemastilise tammepuust laeva väga heas seisukorras kere, millest loodetakse ehitada oma sukeldumisalus. Seni on sukeldumiseks kasutatud merd hästi tundvate kohalike väikelaevaomanike aluseid,“ rääkis Andrus Ilumets.

Sukeldumisturismi praeguse olukorra miinusena toodi välja tavapärasest kõrgemad hinnad (nt sukeldumine Hiiumaa rannikumeres ja Punases meres on hindadelt võrreldavad, kuid viimase puhul on tingimused tunduvalt paremad), keerulisem logistika mandri turistidele sukeldumislaagrite ja väljasõitude korraldamiseks Hiiumaal (nt mandrilt tulijate majutamine, toitlustamine, varustuse rentimine, sõltuvus ilmastikust, muutlik veelune nähtavus jms), sukeldumise propageerimisega seotud lisasündmuste vähesus. Paljud vrakid on võetud ajutise- või alalise kaitse alla ja seal sukeldumine muudetud bürokraatia tõttu väga keeruliseks. Lisaks on vähe tegevusi, mida sukeldujad saaksid väljaspool sukeldumist teha.

Väljavõtteid vastustest:

„Täna on võimalik soovi korral rentida kaatrit koos juhi ja instruktoriga. Kahjuks infot selle kohta kusagilt leida pole, teenus ise suhteliselt kallis ja konkurentsivõimetu. Olukorra on tinginud asjaolu, et Hiiumaa rannikumere avalikud olemasolevad vrakid on kõik juba nii ära vaadatud, et ei paku sukeldujatele enam avastamisrõõmu. Vrakid, mis on leitud muinsuskaitse ameti, mereväe ja veeteede ameti erinevate operatsioonide, uuringute ja projektide raames, ei kuulu kahjuks huvilistele presenteerimiseks. Seda kõike on eelpool nimetatud organisatsioonid teinud nii kodumaise, kui ka euroopa maksumaksja raha eest. Kiivalt varjatakse seda informatsiooni ja seeläbi suretatakse sukeldumisturismiga tegelevaid ettevõtjaid,“ ütles Martin Kagadze

„Mägipe ranna sõjalaeva leidis minu sõber võrku lastes. Siis edasi viisin puu proovid (seest hele ehk seeder) ja ühe kahurikuuli juba Vello Mässile. Kahe nädala pärast tuli vastus - Laeva nimeks on Astrahan , ehitatud Arhangelskis , 46 eestlaetavat suurtükki, sai sõita ainult 6 aastat ja siis oligi seal, kus ta on tänaseni. Meremuuseum on plaeninud vrakki põhjalikumalt uurida, kuid sellise ajastu laev ei ole veel piisavalt atraktiivne nende tegevusjärjekorras. Pealegi üsna lagunenenud. Aga seal on peal palju põnevat, mis tekitab küsimusi, millele pole selget vastust,“ kinnitas Riho Sõrmus

„Sukeldumislaagri korraldaja poolelt on alati keeruline saada kokku täpselt laevatäis inimesi, et laevarendi kulu oleks optimaalne. Ilmselt on viimastel aastatel oma mõju avaldanud ka majanduslangus. Kindlasti on oluline korraldada lisasündmusi - mitte ainult sukeldumise vaid ka muu aktiviteet. Siiani on laeva väljasõidu asukoht olnud perifeerias, st. ei paku võimalusi individuaalseks tegevuseks sadama lähistel,“ nentis Jako Vernik sukeldumisklubist LiveHouse.

Sukeldumisturismi tulevik Hiiumaal. Vastajate hinnangul on olukorra paranemiseks head eeldused olemas. Siinkohal on oluline avatud koostöö muinsuskaitseametiga, et huvilistel oleks võimalik tutvuda ka nende vrakkidega, mis seni avalikkuse eest on varjatud. Mõistlikus sügavuses, lähestikku asuvad vrakid (nt Lainemadalal) ja eri ajastute esindatus loob head eeldused nii sukeldumisintroduktiivsete kui pikemate treeningsukeldumiste korraldamiseks. Sukeldumisturismi arengut toetab olemasolev tugistruktuur. O Ring DDC ruumid, ujuvsaunad, majutusasutused, muuseumid, meelelahutusasutused, lennuühendus, arenev väikelaevastik, uued ja vanad sadamad jms.

Väljavõtteid vastustest:

„Sukeldumisturismi tuleviku võtmeküsimus on teenuse konkurentsivõime tagamine ja kindlasti olemasolevate, ametkondadele teadaolevate uute avastatud vrakkide avalikustamine, presenteerimine, kitsenduste leevendamine, kaotamine nende külastamise seisukohast lähtuvalt,“ ütles Martin Kagadze.

„Näckmansgrund e. Näkimadal pakub võimalust veeluse paekiviastangu uurimiseks. Seda tegevust vürtsitab Villem Ridala poolt lugejatele pärandatud ajaloolise randröövli - Ungru kraahi ainek. Näkimadal võib endas peita imetabaseid avastusi ja leide. Metsamehena soovitaksin hiidlastele avada rohkem vaateid merele, samuti asunduste projekteerimisel võiks peaarhitekt näha "mere peegeldust". Me oleme ikkagi saarerahvas,“ kinnitab Andrus Ilumets.

Sukeldumisturismi uuteks suundadeks võiks olla uute teenuste juurutamine. Alates öösukeldumistest kuni virtuaalsukeldumiseni välja. Lisaks toodi välja lisategevuste olulisust pärast vrakisukeldumisi ja erinevate projektirahastuste kasutamist, et hobisukeldumise hinda hoida konkurentsivõimelisena. Suuri lootusi pannakse sadamatele, eriti Kärkla sadamale ja sellele, et siis on mandrilt tulnud sukeldujate toitlustust, majutust ja vaba aega lihtsam korraldada. Mitmed ettepanekud, mis tehti merega seotud aktiivturismi arendamiseks puudutavad otseselt või kaudselt ka hobisukeldumist.

Väljavõtteid vastustest:

„Hiiumaal on head võimalused õppida tundma hoovuseid, korraldada jääsukeldumisi ja öösukeldumisi. Viimast võiks teha sügisel, kui rannikumeri kihab meduusidest ehk millimallikatest,“ pakkus välja Andrus Ilumets.

„Väljasõidud Kärdlast ning elamine Kärdlas või selle lähedal, annavad võimaluse tegevuse leidmiseks ka vahetult peale sukeldumist. Lihtsamaks muutub logistika (inimeste liikumine). Võimalik, et ei pea kasutama kohapeal liikumiseks autotransporti. Samas võib eeldada, et Kärkla sadam muutub populaarseks sihtkohaks ka mandrilt korraldatavatele sukeldumisreisidele, mis toimuvad oma alusega ning Kärdlas käiakse vaid ööbimas. Peaks püüdma vrakisukeldumistele välja mõelda põnevat lisategevust, mida saaks rahastada projektidest,“ ütles Jako Vernik.

„Tulevikus võiks korraldada virtuaalsukeldumisi, kui sealt võib mõnele tekkida suurem huvi, on ta nõus maksma ka täisteenuse eest. Või siis teha vrakkidest vähendatud mudelid ehk makette, mis ilmselt annaksid parema pildi kogu olukorrast meie vetes,“ ütles O Ring DDC juhatuse liige Andres Lebin.

Kokkuvõttes võib öelda, et käesolev projekt andis palju väärtuslikku lisainfot selle kohta, mida ja kuidas järgmistel aastatel uurida ja mida konkreetset saab ette võtta, et merega seotud aktiivturismi olukord Hiiumaal paraneks.

Projekti läbiviijad tänavad kõiki küsitluses ja intervjuus osalenud inimesi (Martin Kagadze, Andrus Ilumets, Andres Lebin, Jako Vernik, Hillar Kukk, Aivo Pere, Merike Randma, Marek Rätsep, Riho Sõrmus) ja kõiki teisi, kes osalesid sukeldumisekspeditsioonidel, lühifilmi koostamisel ja ajalooliste materjalide kogumises.

Projekti viis ellu MTÜ Ajaloolised Võtted. Erinevate etappide eestvedajateks olid Martin Kagadze, Mart Mõniste, Dan Lukas, Margit Kagadze, Jako Vernik ja Aarne Orgna. Eriline tänu projekti raames edukalt läbiviidud sukeldumisekspeditsioonidesse panustamise eest kuulub järgnevatele sukeldujatele:

1. Martin Kagadze
2. Jako Vernik,
3. Aarne Orgna
4. Aivar Kaljulaid
5. Ivar Treffner
6. Indrek Lassel
7. Rainer Tikk
8. Anneli Ausmann
9. Indrek Tibar
10. Alo Asper
11. Indrek Virumäe
12. Mart Jüssi
13. Martin Hanson
14. Eliisabeth Kuning
15. Kilmar Kršivetz
16. Tuuli Toomemets
17. Moonika Ein